

Utlåtande Rotel IX (Dnr KS 2019/1028)

Årlig uppföljning av miljöprogram och klimatstrategi

Motion av Emilia Bjuggren (S)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Emilia Bjuggren (S) föreslår i en motion till kommunfullmäktige att kommunstyrelsen ska ta fram en årlig rapport och uppföljning av stadens miljöprogram och klimatstrategi. Av motionen framgår att staden har två styrdokument i miljöarbetet, Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 och Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040. Motionären menar att uppföljningen av dessa program är viktigt för att veta om staden är på rätt väg i klimatarbetet samt om extra insatser behöver sättas in.

Motionären anser att stadsledningskontoret idag följer upp miljöprogrammet årligen och klimatstrategin följs löpande, men att ingen formell rapportering görs samt att ingen samlad uppföljning av programmen har presenterats.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, Naturskyddsföreningen, Revisionskontoret och Stockholms Handelskammare. Naturskyddsföreningen och Stockholms Handelskammare har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret konstaterar att Miljöprogrammet är integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi, vilket innebär att nämnder och bolagsstyrelser i sina verksamhetsplaner ska bryta ner miljöprogrammets mål under relevant verksamhetsmål. Vidare har kommunstyrelsen ett övergripande ansvar för uppföljning av klimatbudgeten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är positiv till att redovisa stadens miljö- och klimatarbete tydligt. Vidare konstaterar nämnden att miljöförvaltningen årligen beräknar och rapporterar stadens energianvändning och växthusgasutsläpp till stadsledningskontoret, vilket även redovisas i ett ärende till nämnden årligen.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 framhåller att det är nödvändigt med en sammanhållen kedja mellan beting, ansvar och uppföljning. Rådet vill framhålla folkbildning som metod för att öka medvetenhet och engagemang.

Revisionskontoret lyfter att en granskning av tidigare miljöprogram har gjorts 2017. Granskningen visade bland annat att kommunstyrelsens uppföljning av miljöprogrammet har skett i enlighet med programmets intentioner.

Mina synpunkter

Stadens miljöprogram och klimathandlingsplan, tidigare klimatstrategi, är centrala delar i stadens arbete med att minska vår klimatpåverkan. Att ha en transparent och tydlig redovisning och uppföljning av hur stadens miljö- och klimatarbete fortskrider är därför av stor vikt.

Miljöprogrammet är idag integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi. Det innebär att nämnder och bolagsstyrelser i sina verksamhetsplaner ska bryta ner miljöprogrammets mål under relevant verksamhetsmål i kommunfullmäktiges budget och löpande redovisa och följa upp hur de bidrar till att nå målen. Därutöver följs målen i Stockholms stads miljöprogram upp årligen i en särskild rapport i samband med kommunfullmäktiges uppföljning i tertialrapport 2. Denna typ av uppföljning lyfts också i många sammanhang som en garanti för att miljömålen på allvar är integrerade i stadens styrning och uppföljning och av lika stor vikt som uppföljningen av andra mål inom staden något som är av största vikt. Vidare presenterades även Hållbarhetsrapport 2021 i mars i år, vilket ger en sammanhängande bild av stadens samlade hållbarhetsarbete.

Utöver detta rapporteras bland annat klimathandlingsplanens utsläppsbe-
ting, som stadens nämnder och bolag har fått i uppgift att uppnå, in i stadens integrerade ledningssystem (ILS). Även stadens klimatbudget, fastställd i stadens klimathandlingsplan, följs upp årligen. Detta sker på nämndnivå där varje

nämnd i sina verksamhetsberättelser redovisar sina utsläppsminskningar i relation till beting och klimatbudget. Klimatbudgeten följs även upp stadsövergripande genom en sammanställning av nämndernas redovisning, vilket sammanställs i kommunstyrelsens tertialrapport 2.

Jag vill även lyfta att det inom staden sedan flera år finns en redovisning av stadens samlade klimatutsläpp och klimatpåverkan som årligen lyfts i miljö- och hälsoskyddsnämnden. På miljö- och hälsoskyddsnämndens sammanträde i maj 2021 lyftes ärendet Rapportering av energianvändning och växthusgasutsläpp 2019 och 2020 med en tillhörande dragning av ärendets innehåll från stadens miljöförvaltning.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 lyfter i sitt remissvar vikten av att stadens medborgare engageras i klimatarbetet, något som jag verkligen instämmer i och som jag tror är avgörande för om vi ska kunna lyckas med våra klimatambitioner. Att tydliggöra och kommunicera stadens miljö- och klimatarbete är av vikt för att stadens invånare ska kunna få ett grepp om våra större utmaningar när det gäller både klimat och miljö. I kontext av motionens förslag bör frågan dock ställas om det är genom ytterligare en årlig uppföljning och rapport av kommunens klimatutsläpp som vi bäst engagerar våra medborgare. Jag tror snarare att vi får fler stockholmare engagerade i stadens miljö- och klimatarbete och i klimatfrågor generellt genom riktade kommunikationsinsatser om de klimatutmaningar som vi står inför och hur medborgare själva kan minska sina utsläpp.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

- Att bifalla motionen.
- Att därutöver anföra följande.

Vi tackar för svaret på motionen om att staden borde ta fram en samlad årlig rapport om måluppfyllnaden för klimatmålen. Eftersom klimatomställningen är en av Stock-

holms viktigaste frågor måste uppföljningen av hur väl staden når sina klimatmål vara lättillgänglig både för stadens politiker och för stadens medborgare.

Det är mycket bra att miljöprogram och klimathandlingsplan följs upp i stadens ledningssystem, vilket vi också skriver i motionen. Vi håller alltså helt med miljöborgarrådet om att denna typ av uppföljning är en garanti för att miljömålen på allvar är integrerade i stadens styrning och uppföljning. Redovisningen i tertialrapport 2 är också bra.

Vår poäng är dock att uppföljningen som sker i många olika dokument i många olika nämnder och styrelser behöver sammanställas i en lättillgänglig årlig rapport. Klimatfrågan är så stor att stockholmarna har rätt att enkelt kunna följa stadens arbete och resultat.

Vi noterar att remissinstanserna håller med om förslaget i motionen. Miljö- och hälsoskydds nämnden skriver att de delar motionärens uppfattning att det skulle behövas en samlad uppföljning av stadens klimatrelaterade mål som är kopplade till miljöprogram och klimatstrategi samt att de ser positivt på att kommunstyrelsen tar fram en årlig rapport till kommunfullmäktige med en samlad presentation av uppföljningen av stadens miljöprogram och klimatstrategi. De menar att det är angeläget att göra en analys av måluppföljningen för att ge en mer fullständig bild av stadens energi- och klimatarbete.

Revisorskollegiet skriver i sitt remissvar att de noterade i sin granskning att uppföljningen inte redovisas till kommunfullmäktige, trots att den ger värdefull information om miljöarbetet och huruvida målen kommer att nås på lång sikt. Revisorskollegiet bad därför kommunstyrelsen att klargöra hur kommunfullmäktige på bästa sätt kan få information om hur stadens miljöarbete bedrivs med ett långsiktigt perspektiv och enligt Stockholms miljöprogram. Kommunstyrelsen delade dock inte bedömningen om att uppföljningen inte presenteras för kommunfullmäktige. Oavsett hur kommunfullmäktige fått information så kan vi konstatera att uppföljningen uppenbarligen var svår att hitta.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 framhåller folkbildning som metod för att ökad medvetenhet och engagemang, något som de menar saknas i miljöprogrammet och klimathandlingsplanen. Miljöborgarrådet kommenterar detta med att tydliggörande och kommunikation av stadens miljö- och klimatarbete är av vikt för att stadens invånare ska kunna få ett grepp om våra större utmaningar när det gäller både klimat och miljö. Vi håller helt med miljöborgarrådet om detta. Vi håller dock inte med om fortsättningen: ”I kontext av motionens förslag bör frågan dock ställas om det är genom ytterligare en årlig uppföljning och rapport av kommunens klimatutsläpp som vi bäst engagerar våra medborgare.” Vi förstår inte hur en årlig lättillgänglig sammanställning kan vara ett hinder för engagemanget hos stockholmarna. Detta står inte i motsats till exempelvis riktade kommunikationsinsatser om de klimatutmaningar som vi står inför och hur medborgare själva kan minska sina utsläpp.

Slutligen vill vi påpeka att hanteringen av denna motion förtjänar kritik. Det har gått två år sedan motionen lämnades in. Sedan dess har mycket hänt. Staden har antagit ett nytt miljöprogram och en ny klimathandlingsplan. Om motionen hanterats enligt

gängse rutiner hade den behandlats i samband med att förslagen till nytt miljöprogram och ny klimathandlingsplan presenterades. Istället har motionen och de inkomna remissvaren blivit liggande på roteln från november 2019 till juni 2021. Det är anmärkningsvärt. Vi förvånas över att borgarrådet inte ens kommenterar detta i ärendet.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 23 juni 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Katarina Luhr

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) och Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Emilia Bjuggren (S) föreslår i en motion till kommunfullmäktige att kommunstyrelsen ska ta fram en årlig rapport och uppföljning av stadens miljöprogram och klimatstrategi. Av motionen framgår att staden har två styrdokument i miljöarbetet, Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 och Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040. Motionären menar att uppföljningen av dessa program är viktigt för att veta om staden är på rätt väg i klimatarbetet samt om extra insatser behöver sättas in.

Motionären anser att stadsledningskontoret idag följer upp miljöprogrammet årligen och klimatstrategin följs löpande, men att ingen formell rapportering görs samt att ingen samlad uppföljning av programmen har presenterats.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, Naturskyddsföreningen, Revisionskontoret och Stockholms Handelskammare. Naturskyddsföreningen och Stockholms Handelskammare har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 oktober 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Av kommunfullmäktiges budget 2019 framgår att staden har högt ställda mål i syfte att minska stadens miljö- och klimatpåverkan. Stockholm ska vara fossilbränslefritt senast 2040 och stadens organisation ska vara fossilbränslefri 2030. Klimat- och miljöarbetet är grundläggande för en hållbar stadsutveckling i enlighet med stadens miljöprogram 2016-2019 och Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Stadsledningskontoret konstaterar att Miljöprogrammet är integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi, vilket innebär att nämnder och bolagsstyrelser i sina verksamhetsplaner ska bryta ner miljöprogrammets mål under relevant verksamhetsmål i kommunfullmäktiges budget och löpande redovisa och följa upp hur de bidrar till att nå målen. Verksamhetsmål följs upp av kommunstyrelsen fyra gånger per i samband med tertialrapporter, verksamhetsberättelse och i samband med verksamhetsplan.

Därutöver kan konstateras att målen i Stockholm stads miljöprogram 2016-2019 följs upp årligen i särskild rapport. År 2019 har uppföljningen skett i samband med kommunfullmäktiges uppföljning i tertialrapport 2.

Vidare är ett nytt miljöprogram (*Stockholm stads miljöprogram 2020-2023*) och ny klimathandlingsplan (*Handlingsplan för fossilfritt Stockholm 2040*) är under framtagande. Förslaget är att även det nya miljöprogrammet ska, liksom nuvarande miljöprogram, följas upp samlat. Av finansborgarrådets förslag till budget för 2020 framgår att stadens nämnder och bolagsstyrelser ska i verksamhetsplanerna arbeta in Stockholm stads miljöprogram 2020-2023, Handlingsplan för fossilfritt Stockholm 2040 inklusive utsläppsbeting, klimatbudget samt andra handlingsplaner kopplade till miljöprogrammet. Nämnder och bolag som har utsläppsbeting i klimathandlingsplanen ska arbeta in dessa i sina verksamhetsplaner och beskriva vilka aktiviteter/åtgärder som ska genomföras, så att uppföljning kan ske på åtgärd och beting. De nämnder och bolag som inte har beting ska beskriva i verksamhetsplan vilka åtgärder de avser vidta inom sina respektive verksamheter utifrån rådighet. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning av den kommande klimatbudgeten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2019 följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Urban Emson (SD), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 oktober 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar motionärens uppfattning att det skulle behövas en samlad uppföljning av stadens klimatrelaterade mål som är kopplade till miljöprogram och klimatstrategi. För närvarande är ett nytt miljöprogram och en ny klimathandlingsplan under framtagande för åren 2020-2023 som planeras antas i början av år 2020.

Förvaltningen ser därför positivt på att kommunstyrelsen tar fram en årlig rapport till kommunfullmäktige med en samlad presentation av uppföljningen av stadens miljöprogram och klimatstrategi. Förvaltningen anser därutöver att det är angeläget att också inkludera en analys av måluppföljningen för att ge en mer fullständig bild av stadens energi- och klimatarbete. Analysen av klimathandlingsplanens åtgärder och utfall kan med fördel utföras av miljöförvaltningen med underlag från åtgärdsansvariga. Även uppföljning och analys av klimatmålet i miljöprogrammet kan utföras av miljöförvaltningen. Energieffektiviseringsmålet och solenergimålet i miljöprogrammet bör

fortsättningsvis följas upp av Stadshus AB utifrån störst rådighet, med stöd av miljöförvaltningens analyser.

Miljöförvaltningen beräknar och rapporterar årligen stadens energianvändning och växthusgasutsläpp till stadsledningskontoret. Den senaste redovisningen var i tjänsteutlåtandet Rapportering av energianvändningen och växthusgasutsläppen 2017 och 2018 Dnr 2019-6214 (MHN 2019-05-21, § 18). Miljöförvaltningen har också följt upp och analyserat energi- och klimatmålen. Den senaste gjordes i tjänsteutlåtande Uppföljning av delmål 1.1 i Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 och Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 samt analyser av delmål 1.2-1.5 i Stockholms stads miljöprogram 2016-2019, Dnr 2019-2643 (MHN 2019-03-05, 18 §).

Mål 1 i det nuvarande miljöprogrammet avser hållbar energianvändning och där delmål 1.1 innebär att staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 2,2 ton per invånare till år 2020. Delmålen 1.2 – 1.5 handlar om energieffektiva byggnader samt en ökad produktion av solenergi.

Förvaltningen anser vidare att motsvarande samlade uppföljning bör göras även för övriga miljöprogramsområden och deras respektive handlingsplaner. Som exempel kan nämnas Stockholms stads kemikalieplan och handlingsplanen för god vattenstatus som finns sedan flera år, samt handlingsplanen för biologisk mångfald som är under framtagande. Även i dessa fall har miljöförvaltningen en samordnande och stödjande roll för genomförandet och är därför väl lämpad som ansvarig för en sådan samlad uppföljning, med underlag från åtgärdsansvariga.

Redan idag presenteras uppföljningen av stadens program på miljöbarometern där utvecklingen kan följas. Samlad digital presentation bör även fortsättningsvis användas vid redovisning av uppföljningsresultatet.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030:s remissvar daterat den 26 november 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Rådet vill först framhålla att rådet ser förslagen till program och handlingsplan som ambitiösa och framåtsyftande. En del avsnitt är svårbedömda när det kommer till om verktygen räcker för att nå målen då staden fortfarande arbetar fram en ny plan för trafikfrågorna. Det är viktigt att den planen på ett starkt sätt kan visa att man gör det som krävs för att nå de mål staden satt upp. Rådets remissvar kommer i övrigt utgå från de fyra frågeställningar som diskuterades i rådet.

1. Har miljöprogrammets sju inriktningsmål förmått fånga relevanta mål i Agenda 2030?

Rådet konstaterar att Agenda 2030 täcker upp en större helhet, än vad de sju inriktningsmålen gör. Exempel på områden som finns i Agenda 2030 och ryms i det som ska behandlas i de remitterade dokumenten men som skulle kunna vara mer utveck-

lade i dokumenten är ekosystemtjänster och klimatanpassning (som finns med i miljöprogrammet, men saknas i klimathandlingsplanen). Rådet vill särskilt framhålla vikten av att involvera andra delar av staden än den kommunala organisationen i arbetet med att nå de i de remitterade dokumenten uppsatta målen.

Medborgares delaktighet är en nyckelfråga i genomförandet av Agenda 2030. Här kan stadens arbete med miljöprogrammet (och klimathandlingsplanen) inspireras. Detta är inte tillräckligt framlyft i förslagen som gått på remiss. Stadsdelarnas roll är svagt betonad i utkastet. Stadsdelar där det finns stort engagemang för miljöfrågorna borde ges möjlighet att gå före i arbetet med att nå målen i program och handlingsplan.

Likaså är näringslivets roll i arbetet för att nå målen viktigt. Det handlar dels om de stora företagen verksamma i staden, där ett samarbete mellan staden och de industriföretag som är verksamma i staden kan vara avgörande för att nå mål 9 i Agenda 2030 om hållbar industri, innovationer och infrastruktur. I rådet exemplifierades med att staden kan samarbeta för att i byggen staden är delaktig i i framtiden kunna upphandla stål tillverkat utan den traditionella processen med kolförbränning, eller så kallad grön betong. Även samarbete med små företag engagerade i frågorna kan ge stor effekt.

2. Vilka konsekvenser för social hållbarhet kan de båda styrdokumentet tänkas ha?

Det skulle kunna bli tydligare att olika grupper av medborgare drabbas olika hårt av miljö- och klimatproblem. Till exempel drabbas ofta äldre och barn hårdare. Likaså kan kopplingen mellan en aktiv jämställdhetspolitik och politik för att möta klimat- och miljöproblemen lyftas fram. Detta är perspektiv där det även kan utvecklas mätindikatorer.

I detta perspektiv finns också en tydligt positiv möjlighet för staden. Starka insatser i miljöpolitiken och högre klimatambitioner kan, rätt utformat, bidra till att minska olika klyftor i staden som mellan män och kvinnor, stadsdelar och inkomstgrupper. På samma sätt kan insatser för att minska klyftor vara viktiga för att klara av att göra tillräckliga åtgärder för att nå de uppsatta målen.

Civilsamhället och idéburen sektor är avgörande för att kunna binda samman social och miljömässig hållbarhet, men deras bidrag saknas i både klimathandlingsplanen och miljöprogrammet. Det bör finnas svar på hur staden tänker kring idéburen sektor, sociala företag och hur de kan bidra till minskad klimatpåverkan. Bland dessa aktörer görs idag mycket för att främja hållbar konsumtion och produktion, och här finns även arbete med långsiktig effekt och stora samhällsekonomiska vinster såsom minskad ojämlikhet (mål 10 i Agenda 2030).

3. Vilken roll kan och bör staden ta för trafikens klimatomställning i Sverige?

Rådet väljer att besvara frågan bredare, utifrån hur staden kan och bör arbeta på området där staden inte har full rådighet för att de mål staden vill sätta upp ska uppnås.

Rådet vill uppmana staden att sätta upp aspiratoriska mål. Tydliga mål som staden tänker arbeta för att nå, men som kräver insatser på olika nivåer. Det kan vara insatser direkt av medborgare eller företag, regel- eller skatteförändringar på nationell nivå el-

ler insatser inom EU. Genom att sätta tydliga och uppföljningsbara aspiratoriska målsättningar kan man också som stor stad och ekonomi driva på förändringar i andra led. Ett exempel på ett sådant mål som nämndes i rådets diskussion, med inspiration från diskussionerna i regeringens klimatpolitiska råd, var att sätta ett slutdatum för när man vill att fossila bränslen inte längre ska säljas, i detta fall i Stockholm.

Med, eller utan, aspiratoriska mål är det viktigt att staden ser vilka verktyg staden faktiskt själv förfogar över och måste använda för att nå eller komma närmre uppsatta målsättningar. För trafikens klimatomställning måste staden vara beredd att använda de verktyg som krävs för att nå målen. I sammanhanget vill rådet påminna om det remissvar som lämnats av rådet på stadens program för inköp. Det är tydligt i både förslaget på miljöprogram och klimathandlingsplan att stadens upphandling måste vara strategisk och genomtänkt för att den ska bidra till att nå stadens uppsatta mål (och i förlängningen målen inom agenda 2030). Rådet uppfattar inte att det förslag till program för inköp som rådet lämnade remissvar på var synkroniserat med de ambitioner som finns i förslaget på miljöprogram och klimathandlingsplan. I sammanhanget är det viktigt, som rådet tidigare framhållit och som framgår av flera skrivningar i de remitterade dokumenten, att staden ser sin påverkan i globalt perspektiv. Det kan handla om upphandlingar, eller att omställning från fossila bränslen till el och biobränsle ska ske på sådant sätt att staden säkerställer att man inte bidrar till dåliga arbetsvillkor eller miljöförstöring i andra delar av produktionskedjan.

4. Vad är viktiga aspekter att fånga i uppföljningen?

I detta sammanhang berördes också den motion om årlig uppföljning som hade remitterats till rådet.

Det är nödvändigt med en sammanhållen kedja mellan beting, ansvar och uppföljning. Det är tydligt att för att nå de uppsatta målen så krävs både förändringar i de beslut staden har rådighet över, och de beslut enskilda medborgare fattar. Rådet noterar positivt att staden tar sig an också de svåra frågorna med konsumtionens miljö- och klimatpåverkan. Programmet skulle kunna vara tydligare med vilka förändrade beteenden hos stockholmarna som arbetet bör leda till, och hur dessa skiljer sig åt mellan stockholmarna med olika livsvillkor. Det bör finnas svar på hur staden ska arbeta för att skapa tillit och förtroende för nödvändiga beslut och förändringar. Rådet vill framhålla folkbildning som metod för att ökad medvetenhet och engagemang, något som saknas i förslagen.

I uppföljningen bör det också vara tydligt vad olika åtgärder beräknats kosta, och det behövs en helhetssyn på de ekonomiska konsekvenserna och hur insatser för miljö och klimat långsiktigt också skapar en bättre ekonomi för staden.

I organisationen för uppföljning bör staden säkerställa att det går att göra uppföljning av t ex utsläppsminskningar med vetenskapligt robusta metoder.

Avslutningsvis vill rådet framhålla att miljöprogram och klimathandlingsplanen också måste få effekter för övriga verksamheter och politikområden inom Stockholms stad. Det är viktigt att lyfta fram målkonflikter, och var olika mål kan stå emot var-

andra, och fatta transparenta och tydliga beslut utifrån vilket som bäst gör att staden når sina mål och blir ledande i genomförandet av Agenda 2030.

Särskilt uttalande gjordes av Johan Kuylenstierna (OPOL), *bilaga 1*.

Revisorskollegiet

Revisorskollegiet beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2019 följande.

Att godkänna Revisionskontorets tjänsteutlåtande.

Revisionskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens revisorer granskar och prövar den kommunala verksamheten på fullmäktiges uppdrag. Förutsättningar för revisorerna att agera och uttala sig regleras i kommunallagen (KL) och god revisionssed. För att värna sitt oberoende deltar revisorerna inte i stadens verksamhetsutveckling med direkta råd och förslag utan revisorernas bedömningar och uttalanden avseende bedriven verksamhet grundas på resultatet från genomförda granskningar.

När det gäller stadens styrning och uppföljning av miljöprogrammet, kan stadsrevisionen hänvisa till den granskning som genomfördes 2017 - Miljöprogrammet - Hållbar energianvändning (rapport 2017:9).

Granskningen visade bland annat att kommunstyrelsens uppföljning av miljöprogrammet har skett i enlighet med programmets intentioner. Resultatet av uppföljningen med prognos för programperioden, inklusive de uppföljningsansvarigas förslag till åtgärder, har sammanställts i en särskild rapport som bifogats kommunstyrelsens tertialrapport 1/2017. Revisorerna noterade dock att uppföljningen inte redovisas till kommunfullmäktige, trots att den ger värdefull information om miljöarbetet och huruvida målen kommer att nås på lång sikt. Kommunstyrelsen rekommenderades därför att klargöra hur kommunfullmäktige på bästa sätt kan få information om hur stadens miljöarbete bedrivs med ett långsiktigt perspektiv och enligt Stockholms miljöprogram.

Kommunstyrelsen har yttrat sig i ärendet 2018-02-07. Av yttrandet framgår att kommunstyrelsen inte delar stadsrevisionens bedömning vad gäller redovisningen till kommunfullmäktige om stadens miljöarbete.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Urban Emson (SD) enligt följande.

Sverigedemokraterna ser positivt på förslaget att förbättra uppföljning av miljö- och klimatarbete då vi anser att arbete utan uppföljning i många fall innebär sämre planering till att börja med och slöseri av samhällets resurser.

Sverigedemokraterna välkomnar därför förslaget och skulle dessutom föreslå att även planering av miljö- och klimatarbete specificeras tydligare i aktiviteter och förväntad effekt per aktivitet – vilket skulle säkerställa realistisk planering och även stötta en tydligare uppföljning.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030

Särskilt uttalande gjordes av Johan Kuylenstierna (OPOL) enligt följande.

Målet för Stockholms stad är att bli en fossilfri stad senast 2040 (Klimatpolitiska ramverket). Enligt uppdrag i kommunfullmäktiges Budget 2019 ska det utredas hur staden kan bli klimatpositiv 2040. Genom åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser kan stadens utsläpp reduceras till cirka 500 000 ton år 2040. De kvarvarande utsläppen bedöms komma från internationell sjöfart, starter och landningar vid Bromma flygplats, förbränning av plaster som inte går att återvinna samt LCA-påslag vid framställning av biobränslen.

För att staden ska uppnå netto-nollutsläpp eller gå ännu längre och ha negativa utsläpp, så kallad klimatpositivitet, måste koldioxid bindas i stället för att släppas ut i atmosfären. Detta kan ske med avskiljning och lagring av koldioxid (CCS eller BECCS), eller med produktion av biokol.

Stockholms stads organisation ska vara fossilfri 2030 inom samma systemgränser som stadens övriga utsläppsmål. Genom att staden går före och ska vara fossilfri redan år 2030 behöver växthusgasutsläppen från energianvändningen i stadens organisation minska i en snabbare takt än motsvarande utsläpp i den geografiska staden.

I grunden mycket bra program och handlingsplan:

- Hög och tydlig ambitionsnivå
- Fokus på det man har rådighet över – men tar ett tydligare helhetsansvar än tidigare med konsumtionsbaserade utsläpp (inkludera livsmedel, internationella flygresor, byggande)

- Samverkan – regionalt, andra aktörer (inte minst näringsliv) (exempel: 2016 bildades Klimatpakten PLUS. För att bli en del av Klimatpakten PLUS måste företaget eller organisationen dela och anta stadens mål om att vara en fossilfri organisation 2030, det vill säga tio år snabbare än Stockholms mål att bli fossilfritt 2040. I dagsläget består Klimatpakten PLUS av ett 30-tal medlemsföretag.)
- Bra att staden lyfter fram samverkan med andra städer och regioner inom EU: Detta bör ske både via Eurocities och med egna resurser, men även tillsammans med andra ambitiösa städer och regioner, såsom London och Amsterdam samt övriga svenska städer och regioner som är aktiva i Bryssel.
- Bra att man trycker på att inte ”flytta utsläppen” – tex påverka andra kommuner negativt.
- Bra med tydlighet vad gäller beroendet av andra – Nordisk elmix bra exempel där minskade utsläpp i den Nordiska elmixen bidrar positivt. Stockholm och andra städer kan driva på utvecklingen utanför staden. (Satsningen på vindkraft kan ske exempelvis genom så kallad Power Purchase Agreement (PPA). Affärsidén för PPA innebär att ett elbolag äger, bygger, installerar och sköter driften och anläggningen och att motparten, i detta fall staden, tecknar långtidskontrakt för köp av elen som anläggningen producerar.)
- Frågan om elbrist eller effektbrist viktig (nämns också)
- Bra med starkt fokus på ökad effektivitet (energisystem, byggande, transporter mm)
- År 2024 planeras ett nytt kraftvärmeverk tas i drift i Lövsta. I och med detta stängs verket i Hässelby och rivs för att bereda plats för bostäder. Anläggningen i Lövsta är en förutsättning för att det koleldade kraftvärmeverket KVV6 i Värtan ska kunna stängas helt. Bra med den typen av kopplingar.
- Bra med tydliga beting, ansvar och uppföljning – att det finns ett tydligt operativt fokus

Transport särskilt svårt

- Intressant att 70% av bilresandet är kopplat till ”fritiden” (kräver bättre planering vad gäller ”ytkrävande målpunkter – shopping, sportanläggningar mm)
- Knyta ihop olika lösningar – kollektivtrafik med bil- och cykelpooler etc
- Logistik – här finns en stor risk med e-handel etc
- Drygt 50 procent av godset som transporteras i Stockholm är grus, sand, sten och jord.
- Beroende – nationell och EU politik (nationellt exempel: utformningen av reduktionsplikten efter 2021 och miljödifferierad trängselskatt)

Några slutsatser och kommentarer:

- Bra med hierarki: Strategi, program, handlingsplaner med kortsiktiga och långsiktiga mål, tydligare ansvar och beting (Tjänsteutlåtandet: Målnivån på 1,5 ton CO₂e per invånare till 2023 (som är en skärpning från tidigare) matchas av en lista på konkreta åtgärder som summeras till erforderliga utsläppsminskningar. Åtgärderna är framtagna i nära dialog med stadens verksamheter och bygger därför på teknisk och ekonomisk realism.) – andra konsekvenser (sociala)?
- Uppföljning verkar OK – (Från Klimathandlingsplanen: Miljö- och hälsoskydds nämnden rapporterar årligen i samverkan med kommunstyrelsen stadens samlade beräknade utsläpp så att det går att följa upp hur arbetet sammantaget går med att arbeta mot delmålet 1,5 ton per invånare till år 2023.) Viktigt att nämnden har tänder – makt att kunna kräva in nödvändig information. Skulle gärna vilja tydligare se hur man kommer att agera om utsläppsbanan inte går åt rätt håll. Var därför tydligare med resultat i förhållande till mål och ambition. Svårt att få en överblick.
- Bra med eget fokus på Resurseffektivitet i Miljöhandlingsplanen
- Bra med eget avsnitt om Biologiskt Mångfald – mer fokus på de sociala dimensionerna. Bra med koppling till livsmedel
- Bra med nya perspektiv som breddar det indirekta ansvaret (I tjänsteutlåtandet: Nya perspektiv har också tillförts i analysen av ny klimathandlingsplan. Här innefattas konsumtionsbaserade utsläpp, stärkt regionalt samarbete, och formulering av viktiga arbetsprocesser att driva för fossilfrihet 2040.) Lite otydligt hur man tänker arbeta med dessa dimensioner.
- Bra med ökat fokus på samverkan. Gemensamma innovationsprojekt, skala upp lösningar. Stockholms stads ambitioner på klimatområdet har därmed större möjligheter att förverkligas på en stärkt regional arena. Näringslivets möjliga roll i detta bör förtydligas
- Tydligare med påverkansroll (i tjänsteutlåtandet: i kommunstyrelsens förslag till budget 2020 finns uppdrag om att stärka stadens påverkansarbete, och att ta fram en handlingsplan för minskade koldioxidutsläpp för vägtrafiken fram till år 2030. Om de nationella styrmedlen för minskade växthusgasutsläpp från vägtrafiken skärps kan det finnas möjligheter för staden att öka ambitionen ytterligare.)
- Mycket starkt klimatfokus – mer om effekter på andra miljöfrågor (bra med kopplingar till luftföroreningar) även utanför staden, samt socioekonomiska frågor (i tjänsteutlåtande: Stadsledningskontoret konstaterar att ett framgångsrikt klimat- och miljöarbete förutsätter att Stockholm är en stark tillväxtregion, en attraktiv stad med ett dynamiskt näringsliv som skapar en hög och hållbar tillväxt och ger förutsättningar för en fortsatt god välfärd och ett bra liv i alla delar av Stockholm. Stockholm ska fort-

sätta att växa samtidigt som tillväxt kombineras med ett ambitiöst klimat-
arbete.) Hur kan klimatfrågan och omställningen skapa större engage-
ment, samverkan, entreprenörskap, innovation. Kan inte minst vara star-
kare skrivningar i Miljöprogrammet – hur en ”fossilfri” och miljöattrak-
tiv stad också bidrar till människors välbefinnande och hälsa (kan kvanti-
fieras)

- Bredare Agenda2030 koppling – kan göras utan att texten påverkas, tex under Klimatanpassning, Ett Resurssmart Stockholm...(i texten hänvisas till ekosystem men finns inte med som SDG mål)
- Klimatanpassning: Bra att detta finns i miljöprogrammet. Kommer att bli en stor fråga (direkta och indirekta effekter (övriga Sverige, övriga världen), sårbarhet, säkrade försörjningsflöden etc, i programmet enbart Stockholmsfokus). Finns dock inte med som eget område i Klimathandlingsplanen vilket är lite förvånande. Starkt fokus på ”tekniska system”; mindre på direkt påverkan på människor (värme finns) etc. Strand-skydd....
- Synka målen – transportpolitiska och klimatpolitiska mål kan vara i konflikt
- Trafikfrågan....svår....(handlingsplan 2020)
- Riktigt vågade mål, även utanför egen rådighet (dvs riktat till nationell politik). Ex: Driv på för att sätta stoppdatum för försäljning av fossila drivmedel
- Medborgerligt engagemang – stadsdelarnas roll stärkas...
- Möjligen skapa ett Klimatråd (vetenskapligt eller representativt) - men vara försiktig med nya strukturer
- Internationalisering – internationell förebild, hur arbeta internationellt (kan tydliggöras)